۴۱ نچی. ۱۳۲۴ سنه. ۲۵ شعبان. یکشنبه. ۱۹۰۶ سنه. ۱ اوکتەبر. № 41

ГАЗЕТА
„Юлдузъ“
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, номера «Сарай» № 9.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction
„Julduz“,
Плата за объявленія:
(25) и (15) коп.

یولدز

گازیتەنڭ بهاسی:
برسنەاوچون (۳) صوم، آلتی آی
اوچون (۲) صوم، اوچ آی
اوچون (۱) صومدر.
ادارەسی پچەن بازارندە (سرای)
مسافرخانەسندە ۹ نچی نومرەدەدر.
محررینی هرکون کوندز ساعت
(۱۱) دە ادارەدە کورمك ممکندر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

تکراری موجب اولمایان مقالەلر ممنونیت ایلە قبول ایدلورلر. درج ایدلمەین مقالەلر حقندە جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

برنسخەسی (۵) تیینەدر. هفتەدە اوچ مرتبە چغاچق ادبی، فنی، معاشی وسیاسی جریدەء ترکیەدر. اون نسخەسی (۳۰) تیینەدر.

ادارەلردن

یولدز وآزاد خلق محرر وناشرلری برگەلەشوب ایکی گازیتە اورنینە یولدز اسمی ایلە بر گازیتە تحریر ونشر قیلونی مناسب کوردك. بزنڭ بو اتفاقمزدن مشتریلرمز اوچون ضرر دگل بلکە منفعت کیلەچکدر. چونکە بوندن صوڭرە یولدز مشتریلریدە آزاد خلق مشتریلریدە بر گازیتە بیرینە هر هفتەدە اوچ نسخە یولدز اوقویاچقلردر. لکن یاڭغا مشتریلر اوچون بوندن صوڭرە یولدزنڭ یللق بهاسی ٤ صوم اولاچقدر. ۱۹۰۷ نچی سنە اوچون حاضردن آقچە یوللاغان کیمسەلرگە نویابر باشندن باشلاب گازیتە بوش یوللاناچقدر.

محرر وناشر: احمد هادی مقصودی.
سرکاتب ومدیر: علی اصغر کمال الدینف.

۱۹۰۶ سنە ۱ نچی اوکتابردە آچولاچق صباح کتبخانەسی
قزاندە پچان بازارندە „بلغار“ نومرلری یورطندە
کتبخانەمزدە دائم بولاچق:
هر تورلی قزان، استامبول، مصر وبیروت باصمەسی مکتب ومدرسە اوچون لازم کتابلر، ادبیات جدیدە، رومان وحکایتلر، هر سنە طبع قیلدرمقدە اولدیغمز دیوار کالینداری، کاغد، قلم وباشقە یازو اسبابلری، روسیەدە چقمقدە اولان غزتە وژورناللر.
مفصل اسامی کتب، هرکمگە بلا بدل یباریلور.
تیلیگرام وخط ایچون آدرس: Казань, книгоиздательству, „Сабахъ“

حریت خلق پارتیەسینڭ مرخصلرینڭ اجتماعی.

کادیتلرنڭ دورتنچی اجتماعلری فینلاندیەدە گیلسینگفورس شهرندە شۋیدلر مکتبندە ۲٤ نچی سینتەبردە باشلاندی.

مجلسکە کادیتلرنڭ (۲۰۰) قدر مرخصلری کیلمش ایدیلر. اوشبو مجلس مناسبتی ایلە شهرگە بیك کوب سیاح وسیرچی هم گازیتە مخبرلریدە جییلمشدر. روسیە گازیتەلرینڭ مخبرلرندن باشقە چیت مملکتلردن‌دە مخبرلر کوب طوپلانمشدر. مسافرخانەلر یتیشمەدکندن کوب کشی خصوصی یورتلرغە توشمشلر.

مرخص کادیتلر روسیەنڭ ٤۳ ولایتندن صایلانوب کیلمشلر. آرالرندە دومادە چلین بولغان کمسەلردە کوبدر.

مجلسنڭ رئیسی کنەز دولگوروکف اولدی. مجلسنی آچقاچدە تبریك بعدندە اجتماعنڭ روسیەنڭ اوزندە بولماوی حقندە تأسف اظهار قیلدی. همدە اجتهاد ایلە روسیە بیوروکراتیەسی خواجەلغندن قوتلوب حریتکە نائل بولغان فینلاندیەنڭ مسافرپرورلگینە تحسین وتشکر ایتدی.

صوڭرە فینلاندیەدە اولترلمش کادیتلردن گیرسنشیتین‌نڭ خاطرەسی اوچون ذکر جمیل قیلندی. خاتونینە تعزیە تیلیگرامی یوللاندی.

بونلردن صوڭرە حاضرینگە ادارۀ مرکزیە طرفندن مجلس اوچون ترتیب قیلنغان مفروض قرار نامە طاراتلدی.

اول قرار نامە اوشبو (٦) مادەدن عبارتدر:

۱) مجلس دومادەغی فراکسیەنڭ تدبیر وحرکاتینی حال وزمانغە موافق کوروب تحسین ایتەدر.

۲) فراکسیە طرفندن ۋیبورغ شهرندە ترتیب قیلنغان شکایت نامە واقعەسینی‌دە مجلس خلاف طابمیدر. حتی بو اش‌نڭ باشی کادیتلر طرفندن اجرا قیلنووینی پارتیە اوچون بر فخر کورەدر.

۳) مجلس بیوروکراتیە تدبیرلرینە قارشو لازم اولدقدە آکتیۋنی قارشی طوروغە قاراغاندە تکلیفاتینی ادا قیلمیچی پاسسیۋنی قارشی طورونی معقول کورەدر. لکن بونڭ اوچون آرگانیزاتسیە ایلە الکدن حاضرلەنونی شرط قیلادر.

٤) مجلسنڭ فکری بوینچە حاضردە صالدات بیرمیچی ایمانا تولەمیچی حکومتکە پاسسیۋنی قارشو طوروغە لزوم یوقدر. بلکە بو حالنڭ مقصودغە ضرر ایتووی احتمالدر.

٥) حاضردە مجلس دوماغە چلینلرنی اوز طرفداررلرندن صایلاتورغە اجتهاد قیلونی توصیە قیلادر.

٦) صایلاناچق کشیلرنڭ پلاتفورمالری یعنی مسلکلری ایسکی دومادە پادشاه حضرتلرینڭ تخت خطبەسینە بیرلگان جوابقە وحریت خلق پارتیەسینڭ پروگرامینە موافق بولورغە تییشلیدر.

اوشبو قرار نامە صوڭغی مجلسلردە اکثریت ایلە قبول ایدلمشدر. بو مجلسدە کادیتلرنڭ ایکی بولککە بولندکلری بیك آچق کورینەدر. کوبرەگی بر آز اوڭلاشمشلر. بر آزی بیك صوللاشمشلر.

بو مجلسدە بعض چلینلر دومادە اهل کسب پارتیەسینە ایەروب کادیتلر طرفندن بر آز خطا وآشغچلق قیلندیغینی اثبات قیلورغە طرشدیلر.

اوّلدە بیك صوللق ایلە مشهور استروۋینڭ بو مجلسدە بیك اوڭلاشدیغی کوروندی. آنڭ فکرنچە روسیە اهالیسی حاضرگە بیك نادان اولدیغندن آنلرنی ایمانا تولەمسکە قوتورتو دولت اوچون بیك خوفلی بولو احتمال ایمش.

چلینلرنڭ کوبسی عسکر بیرودە قارشیلق قیلماونی معقول کوردیلر. چونکە عسکرنڭ یاڭغارووی حریت مقصودلری اوچون فائدەلی بولاچق ایمش.

تورلی آگیتاتسیە سایەسندە خلقنڭ احتیاجینی یاخشی آڭلاغان یاشلرنڭ عسکر آراسینە قاتشووی خلق اوچون‌دە بیك مفید بولاچق ایمش.

تجدد صلحی پارتیەسی.
(میرنوی اوبنوۋلینیە)

۱۷ نچی اوکتەبر پارتیەسی ضعیفلاندی. اثری میدانغە چغا آلمادی. تصادف فالینە اشانوچیلر بونڭ اسمندن اوك شبهەلەنمشلر ایدی: ۱۷ نچی اوکتەبر مانیفیستندەگی حریتلرکبی بو پارتیەدە میدانغە چغا آلماس دیوب حکم قیلوب قویمش ایدیلر.

بو پارتیە اوزی بیك ثباتلی بولا آلماسەدە، آندن بر درجە معقولەك یاڭا بر پارتیە طوغدی‌کە (تجدد صلحی) پارتیەسیدر. بو صلح پارتیەسینڭ پروگرامی ترتیب قیلنوب بو کونلردە موسکوۋادە نشر قیلندی. جمعی (٦۷) مادەدن عبارتدر.

بو پروگرام حریت خلق فرقەسی پروگرامینە بیك یاقنایمشدر. آیرمالری بیش آلتی یردەگنەدر. لکن بیك معنالی مسئلەلردەدر. هرنە ایسە بو پارتیە مانیفیست پارتیەسی ایلە کادیتلر پارتیەسینڭ اورتالغندەدر. شونڭ اوچون مانیفیستچیلرنڭ صوللری ایلە کادیتلرنڭ اوڭلری بو پارتیەگە قوشلولری بیك احتمالدر.

بو پارتیە کادیتلرنڭ فینلاندیەدەگی جییلرینڭ قرارینی کوتەدر. آڭا تطبیقا پروگراملرینەدە اصلاح واکمال قیلناچق ایمش.

انتظامی اجتماعیلر.
(سوسیالیست ریفورماتورلر)

سیاست ومعیشت نظاملرینی اصلاح خصوصندە روسیەدە صول طرفلیلرنڭ مشهورلری اوچ ایدی: س. دیموکراتلر، س. ریۋالوتسیونیرلر، آنارخیستلر.

گازیتەلرنڭ یازولرینە قاراغاندە حاضردە ینە بر صول پارتیە پیدا اولمشدرکە (انتظامی اجتماعیلر) یاکە (سوسیالیست ریفورماتورلر) دیوب آتالمشلردر.

بو اجتماعیلر اوّلگی اوچ پارتیەنڭ هر برینڭ مسلك وپروگراملرینی عیبلیلر. هیچ برسینی روسیەنڭ حال حاضرینە موافق طابمیلر.

بونلرنڭ مقصودلری روسیەدە وقتی ایلە هرکمنڭ مساوات وسعادتینی موجب اولەچق معیشت اجتماعیەگە واصل اولمقدر. لکن بونڭ اوچون (س. د) لر کبی فقرانی طاغیدە فقیرلەندروب آچولرینی قابارتونی لازم کورمیلر. (س. ر) لرکبی سیاسی اولترولرنی معقول کورمیلر. آنارخیستلر کبی ترتیب ونظاملرغە وادارەلرگە انکار قیلمیلر.

کرید (قندیە)

یاۋروپا پولیتیکەسندە کرید مسئلەسی تکرار باش کورسەتدی، شول سببدن بو جزیرە حقندە بر آز معلومات بیرو فائدەدن خالی اولماسە کیرەك.

بو جزیرە آق دیڭزنڭ گریتسیەگە یاقن طرفندەدر. بویی (۲۷۰) وایڭگی (۵۰٬۱۰) چاقرم چامالرندەدر. اهالیسی اوچ یوز مڭ مقدارندە اوچدن بر اولوشی اهل اسلام قالغانی خریستیاندر. بوتون جزیرەسندە (۱۷۵) دانە مسجد شریف واردر.

بوجزیره ایسکی زمانلردن بیرلی تورلی، حکومتلر آراسنده غوغا ونزاعغه سبب بولوب کیلمشدر. اصلده بو جزیره گریکلرنکیدر. گریکلردن صوڭره بو جزیره‌نی ریملەنلر، آنلردن‌ده صوڭره عربلر بیله‌مشلر. عربلر بوجزیره‌نی مأمون خلیفه زماننده (۲۱۰)نچی تاریخ هجریده فتح قیلوب (۱۳۵) سنه اوز قوللرنده طوتمشلر. کریدنڭ مشهور شهرلرندن (قندیه)شهری عربلردن قالغان شهردرکه اصل اسمی (خندق) در.

عربلردن صوڭره بو جزیره ینه گریکلر تصرفینه قالمش. (۱۶۶۸) نچی تاریخ میلادیده سلطان ابراهیم خان زماننده بوجزیره‌نی ترکلر فتح قیلمشلر. شول‌زماندن بیرلی کرید ترکیه تصرفنده اولوب کیلمش ایدی. (۱۸۹۹) نچی سنه‌لرده خلق ترکیه‌گه قارشی زور فتنه‌لر چغاردغندن آنگلیه، روسیه، فرانسیه وایتالیه‌نڭ کوچلەولری بوینچه ترکیه‌نڭ‌عسکری چغارلوب‌اورنلرینه اوشبو دورت دولتنڭ عسکرلری قویلدی. شویله ایسه‌ده، رسما بو آتاو هنوز ترکیه‌نکی ایتوب حساب قیلنادر. یاؤروپا عسکری فقط فتنه‌نی باصمق اوچون کرمش ایدی. شول یللردن بیرلی بوجزیره آفتانومیه ایله اداره قیلنادر. اوزلرنچه ملت مجلسلری واردر. یاؤروپاطرفندن گریتسه پادشاهینڭ دورتنچی اوغلی (گیورغ) والیٔ ممتاز ایتوب قویلمش ایدی.

بوقدر آلماشنو ایله فتنه بر آز باصلدی. خریستیانلر طنچلاندیلر. لکن مسلمانلرغه بیك قاتی جبر وظلم قیلا باشلادیلر. شول سببدن بیچاره‌لرنڭ کوبسی ترکیه‌گه هجرت قیلدی.

بو آتاو خریستیانلرینڭ مقصودی گریتسیه‌گه قوشلمقدر. لکن بوڭا سلطان هیچ راضی بولمیدر. گیورغ یاؤروپا پادشاهلر وحکومتلرینڭ هربرسینی زیارت قیلوب یالنوب یوروب باقدی: «یاکه مینی کریدکه بوتونله‌ی باش ایتڭز یاکه اول جزیره‌نی گریتسیه‌گه قوشڭز» دیدی

حکومتلر بیك قسقا جواب ویردیلر: «یوق، ئەلی بو اشنڭ وقتی یتمه‌گان» دیدیلر. وقتی یتووی ترکیه بیك قاتی ضعیفله‌نگاندن صوڭ اولاچق. حاضرده‌ده یاؤروپا دولتلری کریدنی کوچلەب ترکیه تصرفندن چغارمغه مقتدردرلر. لکن اول وقت دولتلرنڭ ترکیه‌گه قیلغان عهدلری بوزلمق لازم بولادر. دولتلر برعهدنی رسما بوزو ایله ترکیه اوز اوستینه آلغان یوز عهدنی بوزاچقدر. شول جهتدن بر آز اوڭغایسزلقلر چقو احتمالی واردر.

کرید خرستیانلری بیك معاند خلقدر. قارشیلقغه فتنه‌گه ایسکی زماندن بیرلی اؤیره‌نگان قومدر.

بارا طورغاچ گیورغدن‌ده راضی‌بولمادیلر. قوراللانوب دیمونستراتسیه یاصاب آندن راضی توگلکلرینی آڭلاتدیلر. بوکونلرده خلقینه بلدرمیچی گیورغ گریتسیه‌گه‌قاچدی. گیورغ استانبولغه سلطان یانینه‌ده باروب کورشمکچی اولمش ایدی. لکن سلطان هیچ قبول ایتمه‌دی: «مین آنی کریدکه چاقروب کیترگانم یوق. اوز وقتی ایله کیته‌ر ئەلی» دیدی. لکن گیورغ اوز وقتینی‌ده کوتمه‌دی. بیك خورلق ایله قاچدی.

اوّلده یاؤروپا حکومتلری گریدنڭ گریتسیه‌گه‌قوشلووینه خلاف توگل‌ایدیلر. حاضرده گریکلر آراسنده پان ایللینیزم (اتحاد روم) فکری‌قوزغالدیغندن فکرلری آلماشندی: کریدنڭ گریتسیه‌گه قوشلووی الوغ بر قوّت اولەچق. صوڭره گریتسیه ماکیدونیه‌گه آیاق آتلایاچق. یاؤروپاده گریکلرنڭ قوّتله‌نووی بلغار، صیرب وروم‌ین خلقی اوچون خوفلیدر.

بوندن باشقه گریدنڭ (صود) اسملی دیگز قولتقلی بولغان شهرنده آنگلیه‌نڭ‌ده کوزی وار ایمش. گرید گریتسیه تصرفینه کرسه، آنگلیه بوشهرنی آقچه ایله بولسه‌ده آلاچق. آنگلیه دشمانلری بو احتمالغه‌ده یول ویرمسکه طرشالر. چووالچق مسئله!

صوڭغی‌خبرلرگه قاراغانده کریدنی حمایه قیلاطورغان‌دورت‌دولةطرفندن‌حاضرده‌بوجزیره گه‌باش‌والی(کومیسر)بولمق‌اوچون(رایمس) اسملی برگریك تعیین قیلنمشدر. بوگریك ایمدی جزیره‌گه کیلدی. خلق آنی بیك‌تعظیم ایله قارشی‌آلدی. حامی دولتلرنڭ عسکری موزیکه‌لری اوزلرینڭ مارشلرندن صوڭ گریك مارشینی‌ده اوینادیلر.

کرید ترکیه‌نکی ایدکی وترکیه مارشی هیچ کمنڭ خاطرینه‌ده کیلمه‌دی. دیمك ایمدی ترکیه‌تصرفندن رسما چقماغان بولسه‌ده واقع حاللر بوینچه چقغان حکمنده‌در.

ترکیه همان کرید مسئله‌سنده دولتلرگه پروتیست ویرمکده‌در. لکن‌کاغد پروتیستی قوّتلی پرونینوسلر پروتیستی قدر تأثیرلی توگلدر. یولدزفکرنچه بوپروتیستنی اوّلدن بیرلی: (عسکری نظام کیره‌ك توگل، صوغش کویمه‌لری کیره‌ك توگل، هیچ براشده تجدیدات واصلاحات کیره‌ك توگل) دیوب کیلگان‌عقللی باشلی نادان‌علماغه‌قیلمق کیره‌ك.

معلم اوّل
وسواد خوان.

شمدی اون آلتی سنه بولا طورغاندر. اصول‌جدید مکتبلرنده معلم اوّل ایله سوادخوان فدائیلق قیلمقده‌درلر: بعض آوللرده بوالفبالرنڭ اوزلرینی‌ده مکتبلردن قووب چغارالر. پیچلرگه‌ده یاغالر. بووا شهرنده بر نیچه نسخه‌لری مجروح اولدیغی‌ده گازیته‌لرده یازلمش ایدی.

شول روشچه بو بیچاره الفبالر ملت خدمتنده بیك کوب زحمتلر چیکدیلر. هر ایکیسی عوام طرفندن بو درجه مجبور اولدقلرندن بونلرنی بر برینه دوست‌می ظن ایدرسڭ؟ — خیر. بونلر اوز آرالرنده‌ده سیاست وپولیتیکه‌نی بیك تدبیر ایله یورتمکده‌درلر. آراده نزاع چقماسق ممکن توگل. چونکه سواد خوان ایه‌له‌نگان مکتبلرنڭ هر برسینه معلم اوّل کیلوب کروب اورناشمقده‌در.

معلم اوّل کرگان مدرسه‌گه سواد خوان کرورگه اجتهاد قیلمقده‌در.

بوخصوصده سوادخوان طرفندن‌تورلی‌تدبیرلر قیلندی. معلم اوّلنی اعتباردن‌چغارمق اوچون (بدٔالتعلیم)دن‌ده یاردم استه‌لدی. لکن ثمره کورنمه‌دی. قریمده یکرمی یل قدر مکتبلرده یوروب شمارغان (خواجهٔ صبیان)ده کیترتلدی. بو الفبا تلگه نی قدر اوستا اولسه‌ده، قزان طرفنده لسانی آڭلاشلمادی.

یدی سیگز سنه‌مقدم معلم اوّلگه اوخشاتق‌اوچون رحیم خلفه سوادخوانغه بر مقلدامه قوشدی. لکن معنی چقمادی.

ایمدی بوسنه‌ینه معلم اوّلنڭ اصول مدیه‌سینه اوخشاتوب سوادخوانغه بر مغردامه قوشلمشدر.

اسمی‌ده (صوتی سواد خوان) اوله‌چق ایمش.

ینه احمدجان ملا اسملی بر مقلد بعینه معلم‌اوّل‌_وشنده بر الفباطبع قیلدراچق ایکان. باشنده برنچی صحیفه‌لری ترتیبلری ایله بعینه معلم اوّل سوزلریدر. اوزی اصول مدیه اوزره ترتیب ایدلمك استه‌لمشدر. محررلردن بری بو کتابنی کوردکده باشقه اسم ایله آلداغانچی‌طوغری‌معلم اوّل اسمی‌ایله‌چغارسه‌ڭز بیگره‌ك‌ده انصاف ایتمش اولور ایدڭز، دیوب‌بیچاره‌مقلد مولّلانی‌بیك‌اویالتدی. لکن بو موللا الفباسینه محکمه‌ده عیبلی بولماسق اوچون بر آزتغییر ویرمش: حرفلر آراسینه صورتلرده باصدراچق.

معلم اوّلنڭ (آتا آنا) دیگان سوزلری آراسینه بر لامپا صورتی قویمش.

دنیاده ادبی قاراقلق دیگان نرسه واردر. بونڭ‌اوچون رسمی‌محکمه‌لر ایله برابرحرمت ووجدان محکمه‌سی‌ده یوق توگلدر. غافل بولماسقه تییش.

فصاحتسز شعرلر.

ترکی گازیته‌لرده فصاحتسز معناسز بیك طوپاس شعرلر کوبه‌یوب کیتدی. متشعرلر آخرحرفلری بربرسینه اوخشاغان سوزلرنی اویوشدرالرده شعر یاصیلر.

ادب‌وبلاغت‌صنائع‌نفیسه‌دندر. ادبی‌سوزلر مطلقا هر جهتدن بلیغ ونفیس بولورغه تیبشلیدرلر. بو نفیسلك شعرده بیگره‌ك‌ده رعایه قیلنورغه تییشلیدر.

یولدزده برزمان تیمر بای آغانڭ شعری نمونه‌اوچون‌درج‌قیلنوب عالمنی کولدرمش ایدی. حاضرده گازیته‌لرده تیمر بای شعرلرینڭ امثالی‌بیك کوب کورنمکده‌در.

درست بر درجه فصیح ومعنالی ایتوب یازا طورغان ایکی اوچ شاعرمز واردر. لکن آنلرغه تقلید قیلوب یازوچیلر شاعر بولورغه بر آز آشقان کبی کورینه‌لر.

هر نه قدر مستقبلده اصلاح ایدلوب فصیحله‌نه‌چگی‌امید‌ایسه‌ده تلمز ادبی روشده اشلانگان وشمارغان(کولتورنی) برتل‌توگلدر. حاضرگه بیك قبا وطوپاسدر. موزون ومقفی چقسون اوچون شعرلرده متروك سوزلرنڭ بیك طوپاسلری‌ده استعمال قیلنمقلغی لسانمزنی دخیده‌قبالاشدراچقدر. (که‌کلده‌مك، لقلدامق، لبردامق، مغردامق) مصدرلرندن اشتقاق قیلنغان قبا لفظلرنڭ شعرلرده کورنمکلکی ایستیتیکه‌یعنی محاسن حسی اولان طبع سلیم اربابینی بیك متألم ایته‌در. متشعرلر بو حالنی ملاحظه قیلمالی.

اسلام عالمندن
لونداده مسجد.

تیز کوندن آنگلیه‌نڭ پایتختی اولان لوندن شهرینڭ اورتاسینه بر مسجد بنا قیلناچقدر. بو مسجدنڭ مناره‌سی لوندن مناره‌لرینڭ هربرندن بیوك بولاچقدر.

بوجامع شریف یکرمی میلیون صومغه توشه‌چکدر. آقچه‌سی هندطرفلرنده‌غی اسلام خانلری طرفندن بیرلووی گمان قیلنادر.

لوندنده ایکی مڭ قدر اهل اسلام وار ایمش. پیتربورغده اون‌ایکی مڭ قدر اسلام وارلغی سویله‌نسه‌ده، یکرمی مڭ صوملق‌ده مسجدمز یوقدر. بو حال بیك غارلك اولور ایدی. بوندنده آرتق کیره‌کلرمز کوبره‌ك اولدیغندن حاضرده بو کیمچیلككه اعتبار والتفات قیلمیمز.

عبادتنی آرزانلی مسجدلرده‌ده بیك اخلاص ایله قیلمق ممکندر. اما آرزانلی مکتب ومدرسه‌لرده نی قدر اخلاص ایله طرشلسه‌ده علم تحصیل قیلو مشکلدر. شونڭ اوچون بزلر اوّلا قیمتلی مکتب ومدرسه‌لر تأسیسنه چالشمالیمز. مسجدلرنی روایت اولسه صوڭره بیزه‌رمز.

کافکازده تیرسکوی ولایتنڭ گروزنی شهری جوارنده شالی قریه‌سنده چیچینلردن صهیب افندی اسمنده یتمش یاشلك بر شیخ وار ایدی. علوم ظاهریه‌ایله برابر اخلاق وتصوف علملرنده‌ده فاضل کشی ایدی. هر اشده اصلاحات طرفداری ایدی. حاسد دشمانلری‌خلقنی‌قوتورتادیوب‌سعایت‌قیلولری سببلی‌بوکونلرده اوشبو فاضلنی آولندن‌باشقه‌بر اوکروکه نفی قیلدیلر. بوشیخنی حکومت مأمورلری آلوب کیتکان زمانده اطرافده‌غی مریدلری جیلوب قارشی طوروب فتنه وفساد چغارماقچی اولمشلر ایکان، شیخ رخصت‌ویرمه‌مش: غلبه‌معلوم ومقرر بولماغانده بزنڭ شریعت اکراهغه‌قارشی طورورغه قوشمی دیمش.

بوفاضلنڭ عربچه تألیفلری‌ده واردر. فتوالری‌داغستان‌علماسی‌آراسنده‌بیك‌معتبردر. اخلاق وتصوفه دائر یازدیغی عربی نظملری بیك‌سلیس‌وفصیحدرلر. برمنظومه‌سینڭ‌باشی اوشبو روشچه باشلانادر:

بساداتی سعاداتی، ومدح‌القوم‌عاداتی، بذکراهم اعاداتی، بساداتی سعاداتی. کلیم سعدی.

خارجی خبرلر.
ترکیه.

(۱۸۹۷) نچی سنه‌ده گریتسه ایله بولغان صوغشده هرنه قدر ترکیه دشمانینه غالب کیلگان‌اولسه‌ده، عسکری ترتیباتنده کوب کیمچیلكلرظاهر اولمشدر. شول یللردن‌بیرلی ترکیه تدارکات عسکریه‌سینی کامللەمك ایله مشغولدر. آتلی عسکرلرنده میترالیوز طوپلرینی کوبه‌یتو فرض قیلندر. بوطوپلر فرانسیه فابریکه‌لرنده‌اشله‌تله چگندن‌عسکری بر پاشا، بهالرینی مذاکره‌قیلمق اوچون فرانسیه‌گه کیتمشدر.

❖ ترکیه‌دن هرسنه‌ده چیت مملکتلرگه (۱۳) میلیون‌صومدن‌زیاده‌یه‌ك‌چغارلدیغی حساب قیلنمشدر.

❧ ترکیه‌ده بروسه شهرنده الوغ برسرگی (ۋیستافکه) ۱۹ نچی آۋگوستده سلطاننڭ تختکه اوطورغان کوننده آچلدی. بوۋیستافکه‌ده الوغ بنا وپاؤلیونلر یکرمی ایکی

دانەدرلر. هر شعبەدە برەر ایکیشر تورلی ترکیەنك امتعە وهنر ایلە اشلەنمش مالّلری کورسەتامشدر.

بویاقن سنەلر اچندە ترکیەدە بوندی زور ڤیستافکە ترتیب قیلنغانی یوق ایدی. بروسە ڤیستافکەسی بوتون ترکیە هنرمندلرینك هنرلرینی اصلاح حقندە هوسلرینی آرتدرمش. شول سببدن بو ڤیستافکە سودا وهنر جهتلردن ترکیەنك ترقی یولینە کروینە سبب بولووی امید ایتلمکدەدر. ینە مذکور کوندە استانبولدە آورولر اوچون ساناتوریەدە آچلمشدر. بودە ترکیەدە برنچی اشدر.

❧ هر سنە ترکیەگە هر طرفدن اسلام مهاجرلری کیلدیکی معلومدر. مسلمانلری آز بولغان جزیرەلردە مسلمانلرنی کوبەیتوب قوّتلەندرمك اوچون بوسنە مهاجرلر آق دیگز جزیرەلرینە کوبرەك اوطورتلاچقدر. بوندن صوڭرە کافکاز طرفینە قارشی ارضروم ولایتلرینە اورناشدرو فرض قیلنادر. ترکلرنك فرضچە بوطرفدندە صوغش لر بولووی احتمالدر.

◆◆ شورای امت گازیتەسینك خبرینە قاراغاندە یمندەگی شیخ یحیی صنعاء شهری ایلە مکۀ مکرمەنی آلورغە وهابیلردن ابن السعود مدینۀ منورەنی آلورغە فرض وخیال ایلە حاضرلەنمکدەدرلر. یحیی‌غە قارشی فیضی پاشا عسکری وابن السعودکە قارشی سامی پاشا عسکری بیك غیرت ایلە حاضر طورمقدەدرلر. غیرت ایلە قارشی طوروغە قاراغاندە غیرت ایلە اوستلرینە بارلسە طاغیدە یاخشیراق بولور ایدی.

ماکیدونیە

ترکیەنك روم ایلی طرفندە ماکیدونیە ولایتلرندە بیش اون یلدن بیرلی فتنە باصلماغانی معلومدر. بو فتنەنك ایك قوّتلی سببی اول ولایتلردەگی بلغارلر بلغاریە طرفندن، گریکلر گریتسە طرفندن وصربلر صربیە طرفندن ڤلاخلر رومینیە طرفندن اغوا قیلنولری وقوتورتلولریدر. آرناودلر ایسە، هیچ‌کمنك قوتورغندن باشقە اوزلرندن اوزلری‌دە چووالورغە ماهردرلر. دیمك، بو ولایتلردە مذکور دورت دولتنك هربرینك کوزی باردر. آنك اوستینە آڤستریە هربرندن آرتق ماکیدونیەنی آلوخیالی ایلە مبتلادر.

ماکیدونیە صاحبی ترکیە ایسە، بو اینتریگەلرنك هربرینە بیك ماهرانە برصورتدە قارشی طورمقدەدر. بلغاریەدە سیاست اهلی ماکیدونیە حقندە اوچ رأیگە آیرلمشلر: برسی «نی قیلسەق قیلیق، ماکیدونیەنی بلغاریەگە تماما قوشیق» دی. ایکنچیسی: «ماکیدونیە آفتونومیەلی برایالت اولوب بلغاریەغە رومیلیە کبی گنە قوشلسون» دی.

اوچنچیسی یاڭغا رأی: «ماکیدونیە ایسکیچە ترکیە تصرفندە قالسون. لکن بلغاریە اوچون فائدەلی صورتدە اصلاح ایدلسون» دی. بو رأی طرفداری ماکیدونیەنی اوزلرینە قاراتودن امیدلرینی اوزمشلر. اگردە بو ولایتلرنی آلورغە قصد قیلسەق، ترکیە، گریتسیە، صیربیە، ورومینیە وبلکە آڤستریەدە هربری بزگە قارشی طوراچق دییوب قورقالر. اوشبو دولتلرگە قارشی طورمق اوچون بلغاریەگە ایللی سنە ترقی ایتوب ترکیەگە ایللی سنەلك تنزل ایتولازم ایمش.

بیك گوزل. صبر ایتمەلی. بو ایللی سنە اچندە بلغاریە اوزیگنە طنچلاب ترقی ایتەر. باشقەلری غفلت ایلە یوقلارلر...! لکن گازیتەلرنك کوبسی بلغاریە ایلە ترکیە آراسندە صوغش چغو احتمالینی همان یازالر.

قتای.

ترجمان‌نك فرانسیەدە (١٨٥٥) نچی سنەدە نشر قیلنمش بر رسالەدن نقل قیلوب یازووینە قاراغاندە قتای مملکتندە بوزماندن مڭ سنە مقدم (ڤان‌غان‌چە) اسملی بر عالمك فکری بوینچە سوسیالیزم مسلکی طارالمشدر. چین پادشاهی (کن سونغا) بوفکرنی قبول ایتوب بتون قتای یېرلرینی برتیگز مقداردە اهالیگە بولوب بیرمشدر. لکن بو تقسیمات فنی قاعدەلرگە بنا قیلنوب اجرا قیلنمادیغندن خلقنك فقیرلەنووینە سبب بولوب اون اون بیش یلدن صوڭرە فسخ قیلنمشدر.

فرانسیە.

یکشنبە کون کیبتلرنی یاوب بایرام ایتو پاریژدە معروف توگل ایدی.

اوتکان آوگوستنك ٢٠ نچی کونی اولان یکشنبەدە برنچی اولەرق پاریژ شهرندە کیبتلر یابلوب بایرام ایتلدی. لکن ریستورانلر وقهوەخانەلر باردە آچق ایدیلر. شول سببدن اورامدە حیات سونمەمش ایدی.

یکشنبە کونلرندە لوندن شهرندە کوب زماندن بیرلی عمومی بایرام ایدلمکدەدر. آشخانەوریستورانلر بقالیە وایکمك دکانلری عموما یابلدغندن، شنبە کون حاضرلك قیلماغان کشی لوندندە یکشنبە کون آچ قالمق ممکندر.

ترکیە.

ترکیەدە بروسە شهرندە بوسنە ڤیستافکە یاصالدیغی یولدزدە برکرە یازلمش ایدی. اوشبو ڤیستافکە مناسبتی ایلە بروسەدە اوچ کون یارش یعنی مسابقە میدانی (صابان طویی) قورلاچقدر.

بو اوزش میداننده آتلر اوزشدرمقدن باشقە یوگرولرنك‌دە تورلی نوعلری کورەشو وطارشولرنك تورلی صورتلری اجرا قیلناچقدر. بونلردن باشقە ڤیلوسەپید وقایق اوزشلری‌دە بولاچقدر. بیشەر یوز لیرالق پریز واکرامیەلر واردر.

یاپونیەدە قتای شاگردلری.

(١٨٩٨) نچی سنەدە یاپونیەدە قتای خلقندن فقط (٨) شاگرداوقیدر ایدی. سیگز سنە اچندە قتای شاگردلری شول قدر کوبەیمشلر درکە حاضردە (٢٦٠٠) کشیگە ایرشمشلر. قتای حکومتی یاپونیە مکتبلرینك شهادتنامەلرینی رسما قبول ایدەچگینی اعلان قیلمشدر. یاپونیە ایسە، قتایدن کیلگان شاگردلرگە درلو روشدە یاردم ایدەچگینی وعدە قیلمشدر. بو کیلش ایلە کیدرسە، یاپونیە قتای یاشلری ایلە طولاچق. وتیز زماندە قتای معتبرانی یاپونیە روحی ایلە روحلاناچقدر.

داخلی خبرلر.

ریڤولوتسیونیرلر فابریکەسی.

یکاترینسلاف شهرینك مأمورلری «ریڤولوتسیونیرلر» نی طابا آلماینچە عاجز قالمقدە ایدی. یکاترینسلافنك حاضرگی گینیرال گوبیرناتوری بونلرنی «ایزلر» اوچون بیك تیز یاڭا برواسطە تابمشدر. بیلتسز یورگان کشیلرگە اوچ مڭ صوم اشتراف تولەتورگە یایسە اوچ آی تورمەگە یابارغە دیب آنك برنظام چغارغانینی شاید هرکم ایشتکان بولسە کیرك دیب بلەمز. گوبیرناتورنك شول فرمانی «ریڤولوتسیونیر» لرنی تابار اوچون بیك هیبت بریول بولوب چقغان. آزغنە آرادە ئللەنی قدر «ریڤولوتسیونیر» لرنی جیغانلردە آلغانلر.

«ناوی پوت» گازیتەسینك یازووینە قاراغاندە اوشبو صوڭغی بر اوچ کون اچندە، اشتراف تولەرگە قولندن کیلمگان مکلّب فقیر اشچی خلقلرنی جییوب تورمەلرگە یابمشلر.

«ریڤولوتسیونیر» لرنی بیك تیزلك برلە «طوتو» اوچون یاشرون صومالردن ناغرادلر بیرلگانلکدن، کیلەچك راڤدیستڤا بایرامینە بوبیرنك پالیتسیەسینك بیك زور بخشیشلر آلورغە حقلری باردر. یکاترینسلافدە «ریڤولوتسیونیر» لرنی شولای ایتوب یاصیلر ایمش!

قانلی حساب.

ڤارشاودەغی مجروحلرنی قاری تورغان جمعیتنك حسابی بوینچە ١٠ نچی مایدن باشلاب ١٥ نچی سنتەبرگە قدر ڤارشاو اوراملرندە اوتریلگان هم آغر صورتدە جراحتلنگان کشیلر جمعسی (٧٦٠) کشیدر. بونلردن (١٦٤) کشی اورامدە اولگان. شول مقداردە بالنیتسەگە کیلگاچ اولگانلر، (٤٠٠) قدرلیسی اشگە یاراقسز ضعیف بولوب قالغانلر. ییڭلچە جراحتلەنگان کشیلر بو حسابقە کرمگان. بونلر آراسندە ایکیسی مسلماندر.

لودزدە زاباستوفکە.

لودزدە ٢٧ نچی سنتەبردە ایرتەبرلن هرفابریکە وسوداخانەلردە اش طاشلاولر باشلانمشدر. تیاترلردە اویون یوق. کاندیترسکی‌لردە هربریسی یابق. مکتبلردە اوقولر توقتالمش، گازیتەلر چقمی، ترامڤایلردە یورمیدر. صاقچی عسکرلرنی کوبەیتلگان. کوب کشیلرنی تنتوب نی قدر آدمنی زندانغە یابقانلر.

آطلی پالیستیە صاقچیلری ترتیب ایتو.

یاڭا ترتیب ایتولگان آطلی پالیتسیە صاقچیلرینە باش ایتوب قویار اوچون آفیتسرلر یتوشمدیکندن هم آطلی عسکر آفیتسرلرینك پالیتسیە خدمتینە کرەسیلری کیلمەدیکندن، مأمورلر آراسندە، حاضردن باشلاب آطلی پالیتسیە صاقچیلرینی یاڭادن ترتیب ایتوب، کوبرەك وظیفە بیروب قزاق عسکرلرینك آفیتسرلرینی تعیین ایتو فکری یورمکدەدر.

ایسکی دوما اعضالرینی حکمگە بیرو

ڤیبورغ ڤازڤانیەسینە قول قویغان اولگی دوما اعضالرینی حکمگە بیرو پتربورغدە باشلانمشدر. ایك اوّل پرافیسور پتراژیتسکی‌دن بوتوغریدە جواب آلنمشدر. همە اعضالرنیدە (١٢٩) نچی مادەنك برنچی پونکتی ایلە عیبلیە چکلردر.

◆◆ باش وزیر اصطالیپین، اوّلدە «پتربورغ تیلیگراف آگینتستواسی» نە «حریت خلق» پارتیەسینك عمومی جییونی حقندە هیچ بر خبر بیرمسکە امر ایتکان ایکان. صوڭندن پارتیا اعضالرینك ایکیگە آیورلغانینی هم ڤیبورغ ڤازڤانیە سینیدە تنقید ایتە باشلاغانلرینی ایشوتکاچ، خبر بیررگە آگینتستڤاغە یاڭادن رخصت ایتمشدر.

◆◆ بوکونلردە صوڭغی یوللر نظارتندە بیك زور صومالر غائب بولغان ایمش. جملەدن ڤیلنا اوکروغندە (٧) میلیون صوم، قزان اوکروغندە (١٠) میلیون صوم، سیبیر تیمر یولندە (٦) میلیون صوم، یکاترینسکی تیمر یولندە (٣٠٠،٠٠٠) صوم جمعسی (٢٣،٣٠٠،٠٠٠) صوم صوما غائب بولغان.

◆◆ ١٩٠٥ سنە برنچی نویەبردن باشلاب ١٩٠٦ سنە برنچی سینتەبرگە قدر اون آی اچندە گینرال چیننندە بولغان کشیلردن ٢٥٤ آدم آتستافکەگە چقمشدر. بو یل ٢٦ نچی آپریلدە پینسیەلرنی خدمتدە وقتدە آلاتورغان وظیفەلرینك ٨٠ پراسینتی قدر بیرورگە دیب زاکون چغارلغاندن صوڭ، خدمتندن چغوچی قارتلر دخیدە کوبرەك بولور دیب ظن ایتەلر.

◆◆ «حریت خلق» پارتیاسینك اسیزدلرینە پالیتسە دیپارتامینتی اوز طرفندن آلتی آگینت یبارگان. بو آگینتلر آندە باروب، جییونغە حاضر بولغان کشیلرنك حاللرینی تیکشرو اوستینە اسیزدنك نیندای تأثیرلری بارلغنی قایتوب عرض ایدەچکلردر.

◆◆ ١٦ نچی سینتەبردن باشلاب برهفتە اچندە پتربورغ واطرافندە (٢٥) قدر آدم، قوراللی کشیلر طرفندن طالانمشلر. فقط شول قدر کشیلردن هیچ برسینی‌دە پالیتسە طوتا آلمامشدر.

◆◆ غاصودارستڤیننی دوماغە یاڭا صایلاولرنی ١٧ نچی اوکتەبردە اعلان ایتمکچی بولالر. چونکە اول وقتلرغە قدر هربر حاضرلکلر تمام اولاچقدر.

◆◆ باش وزیرنك گوبیرناتورلرغە یوللاغان تعلیماتندە دولت خدمتلرندە بولغان کشیلر صول طرفلی پارتیەلرگە چلین بولغانلری حتی حریت خلق پارتیەسینە چلین بولغانلری‌دە لوازملرندن چغارلورغە بویورلمشدر.

مورمسففە لوندن‌دن تبریك.

دوما طارالماس بورون لوندن حریتپرورلری دوما رئیسی مورمستف جنابلرینی تبریك وآڭا اظهار تحسین ایدوب بر آدریس (تبریکنامە) یازمشلر ایدی. بو آدریسنی طابشرمق اوچون بوکونلردە آنگلیەدن دیپوتاتلر کیلەچك ایدی. بو دیپوتاتلرنی پیتربورغ وموسکوڤادە محب حریت اولانلر بیك پارلاق صورتدە قارشی آلورغە حاضرلەنمش ایدیلر. لکن صوڭرە اش بوزلدی. حکومت مأمورلرینك بو دیپوتاتلرغە قییق کوز ایلە قاراياچقلری آڭلاشدی. خاص روس پارتیەلری ایسە، بونك اوچون مخصوص مجلس ومیتینگلر یاصاب بوندن نارضیلقلرینی وقارشی طوراچقلرینی آڭلاتدیلر. بو حال البتە کیلەچك دیپوتاتسیەنی قورقتدی. حاضردە آدریس فقط پوچتە ایلەگنە طابشرلاچق ایمش دیگان خبرلردە چقدی.

قزان خبرلری.

دارالمعلمین آچو حقندە مشورت.

٢٧ سنتەبردە چهارشنبە کون کیچ ... زالندە برنی قدر امام‌لر سودا‌گیر ومعلملر اجتماع ایدوب، قزاندە دارالمعلمین

آچو حقنده کیکاش ایتدیلر. دار المعلمین اوچون ملا صالح جان البارودینك مدرسه‌سی تعیین ایدوب مصارفی اوچون شول مجلسده (١٠٧٨) صوم آقچه جیبولدی.

اصلاح مدارس.

پنجشنبه کون کول بویی محله‌سنده، محله کشیلری ومعتبرانی اجتماع ایتوب، شول محله‌ده قاسم حضرت اداره‌سینده‌گی مدرسه‌نك ابتدائی قسمینی اصلاح ایدوب یاکا ترتیبکه قویارغه قرار بیرمشلر. مبارك بولسون.

مرجانیه مدرسه‌سی.

مدرسهٔ مرجانیه‌نك اصلاح ایدلوینه قارشی کیلوچی بعض بایلر همیشه قارشیلقلرنده دوام ایتمکده ایکانلر. بونلرنك آراسنده اصلاح طرفداری اولان کشیلرده واردر. لکن مدرسه حقنده ایدیلان مشاوره‌لرده چیتده قالدقلرندن عارله‌نوب حاضرده منکرلر ایله بر فکرگه کیلمشلر. (عجب)

بو مدرسه‌ده باشلانمش اصلاحنی بوزوده محله‌نك اوزندن‌ده خارجدن‌ده بر ایکی افسادچینك تأثیری اولدیغی سویلانه‌در.

●● ڤیتس گوبیرناتورغه بومبا طاشلاوچیلارنی توتارغه پالیتسه نی قدر اجتهادلرینی صرف ایتسه‌ده هیچ بر نتیجه چققانی یوقدر.

قتای خاتونلری.

بو کونلرده شهرمزده ایکی قتای خاتونی تله‌نوب یورمکده‌درلر اورامده هرکم بونلرنك یورش کیلشلرینه تعجب‌قیلوب قالادر. چونکه کامل سلامت اولدقلری حالده بو بیچاره‌لر آوارلق درجه‌ده آلپان تیلپه‌ن کیلوب عذابلانوب یوریلر. آوماس اوچون قوللرینه طایاقلر طایانمشلر. تتره‌ب‌قالتراب یورولرینك سببینی بلمه‌گان کشی بو بیچاره‌لرنی آورو دیوب گمان قیلاچقدر.

بو مظلومه‌لر بیك صاغ وسلامتلردر. لکن قتایده ایسکیدن قالغان جاهلانه بر موداغه قربان اولمشلردر.

اعضانك نازك ونفیس اولمقلغی هر بر کشی قارشنده مطلوب ومرغوبدر خاتون قز اوچون بو نفاست بیگره‌کده لازمدر. نسا طائفه‌سی آیاق وقوللرنك کچوکلگی ایله هر یرده مدح ایدله‌در.

اوشبونك اوچون قتای خلقی قز بالالرینك آیاقلرینك بیك کچکنه بولووینی استه‌مشلر لکن بو خصوصده بوتون عالمگه کولکی بولورلق درجه‌ده افراطقه کیتمشلر. بالا بر نیچه یاشلك بولغاندن صوك آیاقلرینی قالوبقه کیرتوب قویمق عادت اولمشدر. حاضرده بو عادت قبیحه اصل قتای بولغان خلقلرنك کبار ومعتبرانی آراسنده بیك جاریدر. فقط مانجورلرده، مانغوللرده هم مسلمانلرده یوقدر. اون یاشندن باشلاب یکرمنچی یاشلرینه قدر قتای کبارینك قزلری اون یل جفا چیگه‌در. نی اوچون؟ — جاهلانه بر مودانك افراطی اوچون. عبرت!.

●● ڤیتس گوبیرناتورنی، گوبیرناتور ایتوب تعیین ایده‌چکلر ایکان دیب خلق آراسنده سویله‌نمکده‌در.

●● حکومت طرفندن آچلرغه یاردم اوچون آشلق بیرله باشلادی. شول جمله‌دن خمسه ڤولستی اهالیسینه‌ده اوچنچی کون (٣٦٢٦) پوط آرش بوللاندی.

تصحیح

٣٩ نچی نومر یولدزده قزان خبرلرنده مدرسهٔ مرجانیه ناملی خبرنك آخرنده «مدیر برهان الدین المرجانی. خطیب الاپاقی» دیه خطاطبع ایدلمش. درستی خطیب الاپاقی درس ایته‌چك افندیلر آخرینه کره‌ك ایدی.

واق تویاك

طرشو.

— مینم بر نیچه تورلی اشکه بیك اچم پوشا: جمله‌دن برسی یاشلر بیك کیملرینی اوز گارته باشلادیلر. کوبسی یاوروپاچه پالتومالتو کیه‌لر.

— واقعا شولای. مینده اول خصوصده بیك عجبکه قالامن. اوشبو اون یل اچنده‌ده بیك کوب تغیر بولدی. نی قیلمق کیره‌ك؟

— نی قیلمق کیره‌ك دیورگه یارامی. ناچار عادتلرنی بترورگه طرشورغه کیره‌ك.

— صوك یاشلرنك بو هوسلرینه قارشی طوروب بولور میکان؟ یاشلر هوس وآرزولرنده بیك متعصب بولالر.

— آنسی بیك چیتن. ترکیه وقریمده‌ده قارتلر بو خصوصده بیك طرشوب باقدیلر. ومع ذلك یاشلرینی طیا آلمادیلر. آخرنده قارتلر اوزلریده آلافرانغه کینه باشلادیلر. حاضرده استانبولده علمادن باشقه کشیلر عموما یاڤروپاچه کینکانلر خلیفه اوزیده یاوروپاچه کینه‌در. شولای بولسه‌ده طرشوب قارارغه کیراك.

— بیك معقول طرشوب قارا.

— ینه یاشلرنك روسچه اوقورغه هوسیده بو یللرده بیك آرتوب طورا. بوگاده قارشی طورورغه کیره‌ك.

— لکن یاشلرنی بو هوسلرندن‌ده طیا آلورمز دیوب امید ایته‌سکمی؟

— یوق امید ایتمیم. بو هوس حاضر کوندن کون آرتا. همان موداغه کره بارا. یاشلرنك بر برسندن قالشاسیلری کیلمی. شولای بولسه‌ده، طرشوب قارارغه کیره‌ك.

— بیك معقول. طرشوب قارا.

— روسچه بلوگنه توگل. حاضرده یاشلر گیمنازیه واونیڤیرستیت کبی روسلرنك ژورراق مکتبلرنده اوقورغه‌ده هوسلانه باشلاغانلر. بو هوسنی‌ده بترورگه طرشورغه کیرك.

— واقعا شولای. لکن بو هوسنی بتروب بولور میکان؟

— یوق بتروب بولماس. چونکه حاضرده دولت دوماسینه، شهر دوماسینه زیمسکی صوبرانیه‌لرگه، مسلمانلرده چلین صایلاو مسئله‌سی قوزغالدی. بو اورنلرغه کوبره‌ك اوقوغان کشیلر صایلاناچق. چونکه بو اورنلرده چلینلرنك فنون ومعارفدن معلوماتی نی قدر آرتق بولسه، مسلمانلرغه شول قدر فائده کیتره‌چك.

امّا شولای بولسه‌ده یاشلرنك بو هوسلرینی‌ده بترورگه طرشوب قارارغه کیره‌ك.

— خیرلی بولسون طرشوب قارا.

تیمر بای.

تورلی سوزلر

یاپونیه‌ده سیاحلر

یاپونیه‌گه اوّلده‌ده سیاحلر کوب کیلمکده ایکان. روسیه ایله صوغش قیلوب اوزینه عالمنك دقتینی جلب قیلغاندن بیرلی بو سیاحلر طاغی‌ده آرتمشلر. ١٩٠٥ نچی سنه (١٦،٥٣٠) سیاح یاپونیه‌غه کیلمش ایکان. بو سنه (٢٥) مڭگه یاقنلاشمشدر. یاڤروپا وآمیریکه‌دن یاپونیه‌گه کوب سیاح کیله‌در. اما قتای ایله کاریه‌دن بیگره‌ك‌ده کوب کشی کیلمکده‌در.

بو حال قتای وکاریه اهالیسینك فکرلری تیزدن آچلوغه سبب بولاچقدر. حاضرده‌ده بو مملکتلرده کوب عادتلرده یاپونیه عادتینه تقلید کورنه باشلامشدر. علم ومعارف بابنده‌ده بر زمان تقلید ایده چکلرنده شبهه یوقدر. گوزل تقلید!

فنی هنر وتجربه‌لر.

پاریژده صانتوس دیومون اسملی انیژینیر هواده اوچوب یوری طورغان بر کویمه اختراع قیلغان ایدی. اوّلگی تجربه‌لرنده بو کویمه مقصودقه موافق بولوب چقماغان ایدی. ایکی اوچ یلدن بیرلی بو مخترع اوزینك کویمه‌سینی اصلاح ایله مشغول اولدی. حاضرده باتینئول بولونده بو کویمه تکرار تجربه‌قیلندی. بو تجربه‌ده کویمه مقصودقه بیك موافق بولوب چقدی. بو کویمه صوغه توشکانده صوغه باتمه‌چی یوزه‌رلك روشده یاصالمشدر. قوریغه توشکانده یورومك اوچون کوپچه‌کلری‌ده واردر.

مذکور بولونده اوّلا قوریدن یورتلمش. صوکره آرشن یارم قدر‌یر کوته‌رلوب برایکی چاقرم اوچوب بارمش. بارغان یرندن اون‌بیش آرشن یوقاردن اوچوب قایتمش. بارشده‌ده قایتشده‌ده طوریلاغان یولندن هیچ بر طرفقه آوشمامش.

دیومون اوزینك موفقیتندن بیك ممنوندر.

سمرقنددن مکتوب

آخری

بو کونگه‌چه مکتبمزده اوقوله تورغان کتابلار عالمجان حضرت اثرلری ایلان جنابگزنك اثرلریدر. اگرده «شول کتابلارنی آنا تلگزه ترجمه ایلگز» دیسه‌گز بزده آنداق ترجمه ایدوب یاراقلی کتابلار ترتیب ایدوچی افندیلرمز حاضرگه یوقدر. برار یوز یلدن بولورده بیك اوزاق وقت کوتارگه کیره‌ك. یوز یلغه قدر بالالرنك باشنی اجنبی لسان ایلان قاترمزمی؟ اما ترجمه قیلوب کتابلر ترتیب ایدرلك معلملر جلب ایدر ایدوك پول یوق. بزم صارتیه طائفه‌سی اوقو اوقتونك نی ایکاننده بلمی‌لر بلورگه‌ده اویلامیلر بلکه انکار ایدوب فارشی نوشه‌لر. اوقتوچینی قورقوته‌لر، سوگه‌لر تورلی حقارت سوزلرینی جاودروبقنه طوره‌لر ایدی. لکن اصلی نسلی صارت اولان استاذمز عارفجان بای مدرسه‌سینك مدرسلری ایشان توره‌خواجه حضرتلری بزنی بیك حمایه قیلدقلرندن دشمان اسلامیت اولان ملالر ایشانلار هیچ ظلم قیله آلمی‌لار ایدی بنده خدمتمده دوام ایده ایدم. علمالر ایشانلر اوزلرنچه سمرقندنی ایك آلده ایك ترقیده دیه اعتقاد ایده‌لر، بلکه سمرقند ایله بخارا اولمسه ایدی دنیا یوزنده علم کوتاریلور ایدی دیه‌لر. شولای بولغاچ قایچان صلاحیتلی معلملر کیتوروب قای وقتده آنا تلمزده کتابلار وجودکه کله‌چك‌لر؟ اگرده باردیمچیلرمز اولان برایکی حمیتلی تاتار قرداشلرمز اولمسه ایدی بوندای مکتب‌لر وجودکه چقو توگل ایسمزگه‌ده کلماس ایدی. آفرین تاتار قرداشلرمزه بوتون اسلامیت نامندن تشگر ایده‌مز. شونك اوچون‌ده بزم شهرمزده اوقو اوقتونك باشلانوینه‌سز تاتار قرداشلارمز سبب اولدوغکز کبی بزم رواجمزغه‌ده سبب اولوگز دیه مشکل مسئله‌لرنی آلدگزه قویوب حل واصلاحنی دین نامنه رجاء یاکه تکلیف ایده‌مز.

بزلره اوچ صنفغه یارارلق کند اثرلرگزدن ترجمه ایدوب کتابلر ویروگزی همده هر کونگه ٥ ساعتلك بر پروگرامده کورساتوگزی. خیر! بو رجالارمز سزلره عجبره‌ك توسلی کورنور «نی اوچون بزگه منت ایتکان» دیرسز ضرری یوق. بو سؤالمز غایت عاجزلکمزدن سزلره کورساتولمش‌در نهایت درجه عاجزلکمز کند نقصمزی اعتراف ایتمیه مجبور ایلدی. اگرده بزنك بو سؤاللرمز محب ملت افندیلرمزنك سمع اعتبارلرینه کیچه‌چك اولورسه البته تشکر ایدرمز. همده اوز جنابگزدن بر مشاوره وپروگرام کورساتولورسه بز شو پروگرام بوینچه حرکت ایدر ایدك.

حاضرگه قدر بولغان اوقتولرمزنی ترتیبلی مکتب مدرسه کورگان بعض بر سیاح شاگردلر ایلان سیاح معلملر کلوب امتحانلرمزده اولغالی‌لر ایدی هم روسیه مکتبلرنك‌گی پروگراملره مشابه ایدیکنی‌ده سویلی‌لر ایدی. لکن آنا تلمزنك فارسی جهتنده عاجزقاله‌لر ایدی. سیاحلر جمله‌سندن (بوبی) شاگردی ذاکرجان افندی آلخانف عالمجان حضرت معلملرندن حسین افندی قوشایف هم تاشکندلك علی اصغر افندی‌لر هم باشقه‌لر کورگان ایدی‌لر.

مقصودی جنابلری! اگرده اوزگزنك ترجمه ایله شغللانورگه وقتگز مساعد اولمازسه بزم اوشبو مکتوبمزه «یولدز» ده اورن ویرب محب ملت اولان ذاتلره کورساتسه‌گز بلکه حمیت اسلامیه‌لری قوزغالوب بو آورومزه بر دوا طابارلر ایدی. ترجمه ایدوب ویروچی‌لر اولورسه باصدرونی کندمز سمرقند تیپوگرافیه‌سنده صارتیه‌ده مستعمل اولان تعلیق خطی ایلان باصدرر ایدك.

سمرقندده عبدالقادر عبدالشکورف.

یولدز.

عرض قیلدقگز مسئله‌نك حلی بیك مشکلدر. سمرقند یا بخاراده بو طرف اهالیسندن اولان علمادن قزان کتابلرینی فارسیغه ترجمه قیلورلق آدم یوقمی؟

اگرده قزان طرفلرندن مکتبلر اوچون تألیف قیلنغان کتابلر ترتیبنده فارسیچه کتابلر تألیف ایدلسه، اورتا آزیه‌ده‌گی فارسی مسلمانلری اوچون بیك کوب فائده‌سی اولور ایدی.

جنابگز همت بویورگز، اقتدارگز یوق دگلدر.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань.　　Редакторъ-издатель Ахмедъ Низамовичъ Максудовъ.